

Vladimír Borecký

SNĚNÍ HOSPOD

Prolegomena k ontologii piva

*Nechme sny, ať vysvětlují nás.**James Hillman*

Pokud se soustředíme na problém podstaty a smyslu piva a jeho významu v kulturním kontextu, pokusíme se o pochopení piva v jeho primárních určeních a o jeho očištění od sekundárních explikací, ať již chemických (lučebnických), digestivních (zažívacích) či ekonomických (národohospodářských). Půjde nám o uchopení ontologického rozměru piva v bezprostřední reflexi okamžiku, kdy splýváme s pivem, jsme pivem, jehož smysl neurčujeme, ale které samo dává smysl našemu bytí.

Katalyzační funkce piva, urychlující naši integraci s bytím, bývá tradičně zatemňována pseudoproblémem alkoholismu. Otázkou míry v požívání piva se zde nemíníme věnovat: zavádí k známým extrémům, při nichž spolu zápasí utilitární nízké zájmy sládků a hospodských na straně jedné a moralistů a hygieniků na druhé straně. Jedni velebí nebo aspoň tolerují opilství, druzí spolu se sudem vylévají i dítě piva, tj. hospodu jako prostor snění.

Katalyzační funkci piva je nezbytné nahlížet v její psychosociální rovině, otvírají vstup do kulturní oblasti, v níž bez piva žijeme na povrchu, ztrácejíce možnost integrace kulturního dědictví a podněty k jeho rozvíjení. Říkáme, že pijeme kozla, protivín, plzeň, radegasta, budvar, smíchov, krušovice nebo desítku či dvanáctku, ale ve skutečnosti pijeme pivo meditativní (silně individualizované), pivo sociální či pivo víceméně socio-kulturní. Pijeme ho v určitém prostoru, který kromě své reálné vnější kulisy má také své interiorizované kulisy

snění. Snění hospod, které se nám v hloubi pití otvírá, vytváří oblast transcendentální fanstastiky, která dává pivu smysl. Vlastní katalyzační funkce piva spočívá v osmyslování piva prostřednictvím aktivity imaginace.

Bachelard¹ správně spatřuje prafenomén, který zažihá a jitrí lidskou imaginaci, v pyroménu, jevu ohně. Pyromén, prajev všech jevů vytváří imaginaci ve vertikalitě plamene. Ale není třeba pomýšlet hned na velké kataklysmatické a válečné požáry, dštící sopky a explodující municí. Bachelard nás zavádí k meditativnímu, tichému, privátnímu snění nad plamenem svíce.

Často jsem měl možnost srovnávat klidné a útěšné plápolání žlutavé svíce, vytvářející pod vertikality plamene fantastické pavtary z odkapávajícího vosku, s vertikality žlutavého půllitru naplněného bazálním mokem s konejšivou čepicí bílé pěny. Podobnost není náhodná. Cítíme bezprostředně imaginující plamen dýšící z piva, kalorický oheň kondenzovaný v tekutině, který nemá potřebu okázale plápolat, ale uvnitř hřeje. Brzy zaplápolá v nás, ať již k pivu přistupujeme s předpojetím básníků, anebo jako řadoví konzumenti. Pivo probouzí v konzumentovi básníka stejnou měrou jako hrozí básníkovi plochým konzumentstvím. Alkohol v pivu sjednocuje živlem ohně s živlem vody, vertikality a horizontalitu. Dialektika vertikálního vzestupu k sebepoznání sebezpřesažením a pádu do vodorovných vod sebeztracení či do tichých vod sebezapomnění v hlubokém spánku opilství je zde stále přítomna.

Věnujme ale pozornost prostoru, v němž se tyto podivuhodné proměny odehrávají, totiž hospodě a snění hospod. Objektivistický, realistický přístup kontroluje snivou imaginaci percepcí vnějších dat a unavuje nás popisem zařízení lokálu, chováním personálu, typologickými charakteristikami štamgastů, kategorizací piva dle značek pivovarů či finančně-ekonomickými aspekty konzumace. Subjektivní, romantický přístup rozebírá vnitřní problémy pijáka často bez jakéhokoliv vztahu k aktu pití. Zvolíme-li dialektický přístup, nemůžeme se nevyhnout vzájemnému působení mezi subjektem, který

¹ Gaston Bachelard, *Psychoanalýza ohně*, Mladá fronta, Praha 1994. Srov. též G. Bachelard, *Plamen svíce*, Obelisk, Praha 1970.

vstupuje do hospody, a prostorem hospody, který se mu otvírá. Jsem to já, kdo vstupuje do hospody, nebo je to hospoda, která vstupuje do mne? táže se myslitel.

Prefigurace hospody však existuje v archetypálních konstelacích kolektivního nevědomí. Vstupujeme vždy do hospod, ve kterých jsme již někdy byli², i když nikdy nevstoupíme v herakleitovském smyslu do téže hospody. Ale teprve pivo otvírá tyto hluboké vzpomínky. Vrátime-li se k Bachelardově direktivní ontologii básnického snění, otvírají se nám teprve v imaginárních prostorách hospod prožitky okamžiku, umožňující probudit hluboké archetypální ozvěny k bezprostřednímu vyznění.

V tomto pohybu se teprve otvírá prostor stolového posezení (srov. Plumlovský³) jako to, co přirozeně spojuje naše individuální bytí se sociálním kontaktem v útěšném spolubytí s druhými, kteří se vyladují k analogickým pocitům souznění. Nebyl to nikdo menší než Václav Svoboda Plumlovský, který sděloval nepřekonatelným způsobem ve větném spojení akcelerovaném katalyzačními účinky piva tuto sociální transformaci: „Poseděl jsem u piva – byl to krajan!“ Je mu krajanem již pivo nebo až soustolovník, kterého jako přebytečný gramatický podmět z věty vypustil? Plumlovský zde v obdivuhodné zkratce sám splývá s pivem, v němž mu krajanství pivů souzní s krajanstvím soustolovníka.

V této sociální perspektivě nutno interpretovat i geniální Plumlovského vizi lamezonu, která propojuje profánní prostor hospody se sakrálním prostorem chrámu do syntézy, v níž se naléhavě ozývá snění hospod jako formativní prvek.

Snění hospod nesleduje linii literární historie, která ze zapomenutých geologických vrstev oprašuje štíty dávných hospod, v nichž se jí mezi návštěvníky podařilo identifikovat nějakou proslulou osobnost. Vytváří spontánně imaginativní prostory, které ve vzácných

² Srov. Vladimír Borecký, Hospoda jako promluva, Literární noviny 3, 1992, s. 7.

³ Václav Svoboda Plumlovský, Co složím, to mám (odkazováno na rkp., knižně Torst, Praha 1996).

okamžicích prolamují konvenční vzhled a běžné fungování konzumu, aby ho alespoň na chvíli naplnilo duchem imanentně přítomným v pivu.

Vladimír Borecký
Filozofická fakulta UK
Praha